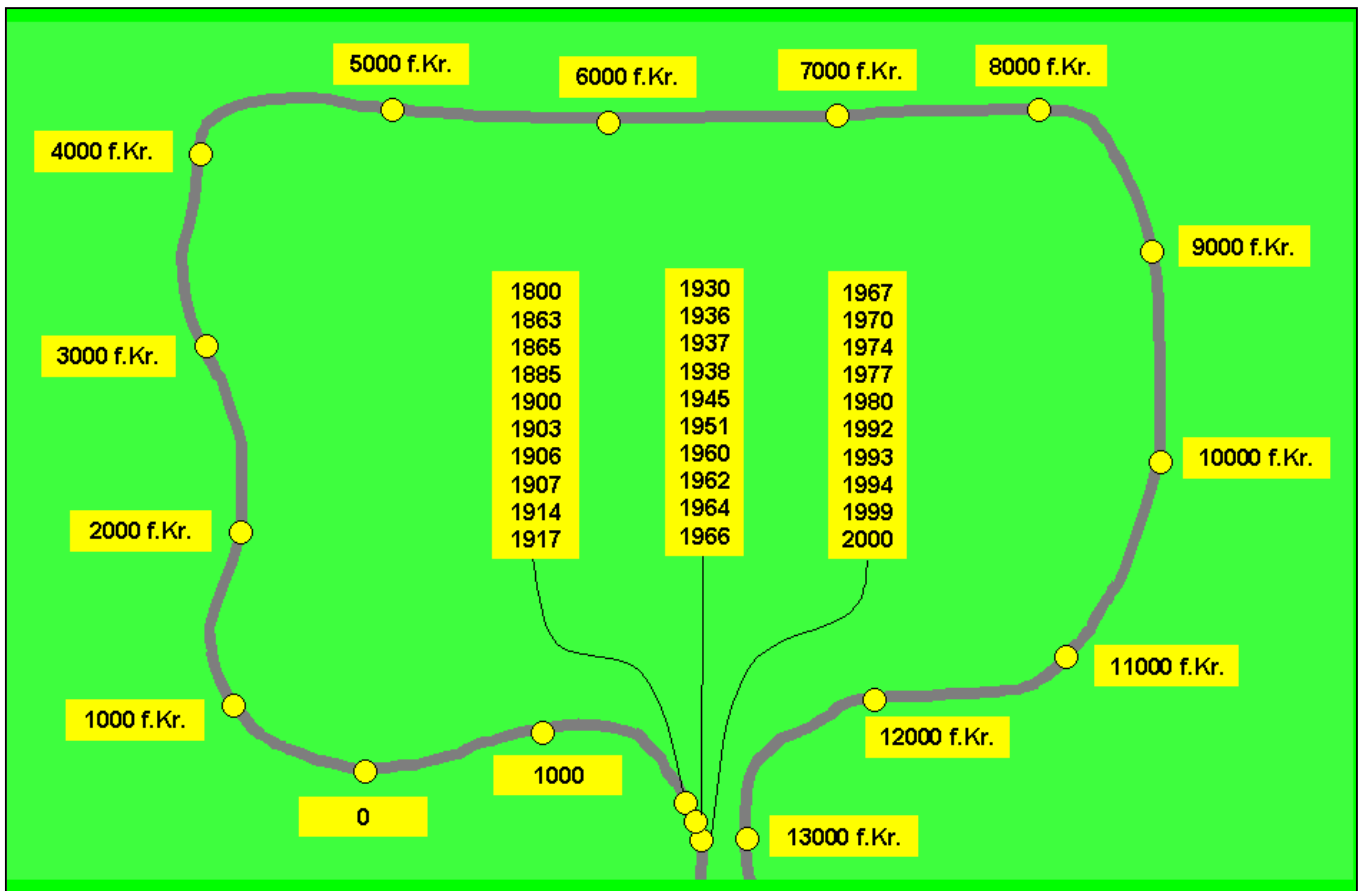

Tidsstigen

i

Välenområdet

**Västra Frölunda
Naturvårdsförening**

<http://go.to/valenomradet>
<http://go.to/vfn>
vfnf@telia.com

Tidsstigen ligger i Välenområdet strax intill Fågeltornet och Våtmarksmuseet. Buss 92 (5 min från Frölunda Torg) har en lämplig hållplats vid Kannebäck där stigen finns. Det finns begränsade parkeringsmöjligheter invid fotbollsplanen.

Detta kompendium finns tillgängligt i Gamla Åkeredsskolan där man också kan boka guidningar i området. Kontaktperson är Annika Nordfeldt som nås på telefon 031-366 41 64. Kompendiet kan också hämtas från internet på adress <http://go.to/valenomradet>. Där kan man också gå tidsstigen virtuellt. Det står var och en fritt att kopiera kompendiet i tillräckligt antal.

Tidsstigen har anordnats av Västra Frölunda Naturvårdsförening. Promenera runt den grusade slingan och upplev Välenområdets historia. Den första stenen representerar 13 000 år f. Kr. Varje sten motsvarar 100 år och efter 90 m är du tillbaka i nutiden.

för 15 000 år sedan: Inlandsisen ligger mer än 2000 m tjock över det som nu är Västra Frölunda och stora delar av Europa.

för 14 000 år sedan: Iskanten gick som längst till vad som nu är norra Tyskland. Denna istid började för ca 100 000 år sedan men nu håller isen på att dra sig tillbaka eftersom det inträffat en klimatförbättring för några årtusenden sedan.

för 13 000 år sedan: Iskanten ligger nu i närheten av våra trakter. Något land ser man ännu inte eftersom havsnivån är ca 100 m högre. Men när isen smälter lättar trycket på jordskorpan och landet höjer sig.

för 12 000 år sedan: All sten och sand som isen fört med sig tränger nu fram och lägger sig på berggrunden. Ibland i form av stora morän-anhopningar. De finare partiklarna sjunker ned på havsbotten där de nu bildar tjocka lerlager.

för 11 000 år sedan: Frölunda är fortfarande täckt av hav men det högre landet längre in är nu är torrlagt. En del växter klarar det kalla klimatet, därmed finns det också förutsättningar för vissa djur att överleva, t ex renen som i sin tur kan ge föda åt människor.

för 10 000 år sedan: De första växterna som "invandrar" är sådana som vi nu finner i fjällen t ex fjällsippa, dvärgbjörk. Därefter kommer björk och tall. Så småningom - när klimatet förbättras - även rönn och hassel.

för 9000 år sedan: Äntligen har landet höjt sig så att vi kan se delar av Frölunda som öar. Strandlinjen går ca 15 m högre än idag. Välen-viken är mycket bredare och sträcker sig långt in mot Mölndal. Åkered bildar ett brett sund mellan Näset och fastlandet.

för 8000 år sedan: Människor har funnits sedan länge i de isfria delarna av Europa och när det nu finns djur och växter att livnära sig av här uppe i våra trakter och klimat blivit varmare så börjar de bosätta sig här. Man gör enkla redskap av bland annat sten - därför kallas denna tid för stenåldern.

för 7 000 år sedan: En period med varmare klimat gör att mer krävande växter kan trivas; ek, lind, alm, ask. Kronhjort, rådjur och vildsvin följer efter. Däremot försvinner renen. Människorna lever av jakt, fiske, musslor, nötter och andra växtdelar. Det är glest mellan fångstgrupperna och de påverkar knappast miljön.

för 6000 år sedan: Landet stiger men det gör även havsytan eftersom det fortfarande finns is i norr som smälter. Strandlinjen förskjuts upp och ned. Stenåldersfolket bosätter sig gärna nära vattnet vid någon skyddad vik. Det visar flera fynd av boplatser här i Frölunda och på Näset.

för 5000 år sedan: Vid utgrävningar av boplatser på Näset har man funnit benrester från långa och torsk. Detta visar att man kunnat fiska på djupt vatten från båt.

för 4000 år sedan: Människorna börjar ett primitivt jordbruk. De hägnar in getter och kor och sår korn för att göra mjöl av. Man bränner skogen för att få bete till djuren och mark att bruka. Detta gör det möjligt för fler människor att livnära sig.

för 3000 år sedan: Människorna har nu lärt sig gjuta metall. På så sätt kunde man göra effektivare redskap och mer förfinade smycken. Bronset fick man genom byteshandel - koppar och tenn fanns i Mellan-Europa. Vi kan fortfarande se deras gravrösen högt uppe på bergen.

för 2000 år sedan: Människorna här i Norden har nu lärt sig att framställa järn. Detta är omkring år 0 enligt vår nuvarande tidräkning som utgår från Jesus födelse. Där han levde i Medelhavsområdet har man framställt järnredskap sedan mer än 1000 år tillbaka.

för 1000 år sedan: Vi är nu i slutet av det man brukar kalla "vikingatiden". Bönderna som bor vid farbara vatten - kanske också här vid Näset - utrustar båtar med vilka man sommartid gör långfärder (till England, Frankrike, Medelhavet) för att göra bytesaffärer eller plundra.

för 500 år sedan: Nu härskar kungar över stora avgränsade landområden. Mellan Danmark och Sverige finns en rivalitet som visar sig i många krig. Frölunda och Göta älv utgör Sveriges korridor mot havet med Norge-gränsen på Hisingen och Danmarksgränsen vid Askim.

för 400 år sedan: Göteborg börjar byggas i början av 1600-talet i mynningen av Göta Älv. Närheten till den växande staden påverkar livet för dem som bor i Frölunda bland annat genom att ge nya försörjningsmöjligheter.

för 300 år sedan: Genom fredssluten i mitten av 1600-talet får Sverige bland annat Bohuslän och Halland vilket innebar att Frölunda slutar att vara en krigs- och smuggeldrabbad korridor till västerhavet.

för 200 år sedan: Sillen går in i havsvikarna i så stora stim att den kan fångas i oerhörda mängder. Detta höll på under ett halvt sekel fram till år 1808. Detta skapar ökade försörjningsmöjligheter åt den fattiga befolkningen.

år 1863: uppförs Gamla Åkeredsskolan. Skolan hade en enda lärosal men genom en tillbyggnad 1876 även bostad till läraren.

år 1865: En ung blåval strandar vid Smithska udden. Valen dödas av två Näset-fiskare med hjälp av liar. Den "Malmska valen" kan fortfarande beses på Naturhistoriska museet.

för 100 år sedan: I slutet av 1800-talet är området skoglöst och ljunghedar utbreder sig på bergen. Orsaken är att området betas intensivt och att timmer används till att bygga skepp och hus i den närbelägna staden. På många ställen på Näset bryts sten för användning till vägar och husbyggnad. Stenbrytningen upphör ca 1930.

år 1900: 200 stenarbetare från Blekinge, Skåne, Halland och Småland anställs för att hugga gatsten på Näset. Stenhuggarna bildar egen fackförening, sjukkasse och nykterhetsloge. Mycket av gatstenen exporteras till ett flertal länder i Europa.

år 1903: Säröbanan öppnas. Lägges ned 1965.

år 1906: En ny skola byggs intill gamla Åkeredsskolan. Tillbyggnad 1919.

år 1907: Stenhuggarna i Hammar bygger ett Folkets Hus på Breviksvägen. Huset ägs numera av Göteborgs stad och har namnet Näsetgården.

år 1914: En minnessten reses vid nuvarande parkeringsplatsen för Smithska udden. Stenen erinrar om att landsstormen (motsvarar hemvärnet) låg förlagda här under första världskriget (står felaktigt 1919 på tidsstigens sten).

år 1917: Handlanden Gustaf Smith köper av Magnus Rodhe en sommarvillan som sedermera köptes av Göteborgs stad. På området anläggs en badplats som får namnet Smithska udden. Villan brändes ned 1991.

1930-talet: Göteborgare hyr in sig hos bönder på Näset som sommargäster. En del köper sommarstugetomter på marker som inte har något värde för bönderna och som därför kunde köpas till mycket låga priser.

år 1936: Den sista lasten sten går från Brevik. Stenbrytningen började vid sekelskiftet. Den gamla badplatsen Knarrvik säljs till Göteborgs stad och blir kommunal badplats, som får namnet Saltsjönäs.

år 1937: Sista året som vaktstugan (byggd 1903) på Valeberget (Näsets högsta berg) tjänstgör som skydd för tullverkets kustbevakning.

år 1938: Vid anläggningsarbeten på badplatsen Saltsjönäs finner man en stor guldring, troligen tillverkad i Östeuropa 3-400 år e.Kr.

år 1945: Västra Frölunda införlivas med Göteborgs stad. Frågan hade väckts redan 1918.

år 1951: Västra Frölunda Hembygdsförening bildas.

år 1960: De stora bostadsområdena i Tynnered och Kannebäck byggs.

år 1962: Göteborgs stad köper Ängås gård som nu är kulturminnesförklarad. Gården har anor ända från Gustav Vasas tid. Delar av den nuvarande byggnaden uppfördes redan år 1752.

år 1964: Kannebäck och Åkered börjar att bebyggas med radhus och kedjehus. Därefter byggs flera småhusområden i Västra Frölunda totalt flera tusen hus.

år 1966: Frölunda Torg invigs.

år 1967: Näset kyrka byggs.

år 1970: Utgrävningarna av Bua Västergård börjar och visar sig vara en av de mest givande stenåldersboplatserna i Sverige.

år 1977: Västra Frölunda Naturvårdsförening bildas.
Organiserar strandstädning.

år 1992: Skotsk högländsboskap (Highland Cattle) börjar beta på strandängarna i Välen.

år 1993: Ett program för hela Välen-området - utarbetat av stadsbyggnadskontoret - antas av byggnadsnämnden. Hela området skall användas för fritidsaktiviteter.

år 1999: Fågeltornet och våtmarksmuseet vid Välen byggs. Välenområdet invigs av Landshövding Göte Bernhardsson.

